החוג לאמנות התיאטרון
הפקולטה לאמנויות ע"ש יולנדה ודוד כץ
אוניברסיטת תל אביב

הפקת גמר בבימוי

חלב שחור

מאת: ואסילי סיגארב

תרגום: עידו ריקלין

בימוי: גאלה אטמזגי

בתמיכת קרן לאונרד שך ז"ל

תיאטרון האוניברסיטה

הפקת גמר בבימוי

חלב שחור

מאת: **ואסילי סיגארב**

תרגום: **עידו ריקלין**

בימוי: **גאלה אטמזגי**

בעיצוב תלמידי התואר השני, תכנית המצטיינים לעיצוב במה, קולנוע וטלוויזיה:

תפאורה וחלל: **רוני חרד**

תלבושות: **אוראל בן-עמי**

תאורה: **ליליה קוסטרוב**

עריכה מוזיקאלית: **יובל דון**

הפקה וניהול הצגה: **עמית שני אשכנזי**

ע. במאי וניהול הצגה: **קרל כץ**

ניהול ייצור תפאורה: **ענבר שירן שטיקמן**

ניהול ייצור תלבושות: **נויה סלושני**

ניהול תאורה: **הילה שמואל**

ע. ייצור תפאורה: **הדס סיטרין, הילה דוד**

ע. ייצור תלבושות: **ראות ביטון, ניצן-חן פרום**

ע. תאורה: **נעה סטלמן**

הפעלת תאורה: **מאי שחאדה**

הפעלת סאונד: **דליה זרחין גולדפרב**

צוות טכני: **נועה מילוא, אלעד מרקל גולן**

בהשתתפות תלמידי ובוגרי מסלול מצטיינים במשחק:

ורד איזנקוט - אישה כפרייה

דניאל בלוגלובסקי - מישאנייה

עמית ברוורמן - ליובצ׳יק

ליהי זקס - פטרובנה

רבקה טרייבר - קופאית

ראמי מריו סלמאן - גבר שיכור

נוי שוורץ - אישה כפרייה

ענבל שלו - דודה פאשה לארניובה

ענבר שנקמן - בייבי

המספר: ממה להתחיל? אין לי מושג... אולי עם השם של העיר? אבל זאת אפילו לא עיר. אפילו לא עיירה או כפר. בעצם, זה אפילו לא יישוב. זאת תחנה. סתם תחנה. איפה שהוא, בלב המולדת הגדולה והרחבה שלי. אבל כשאני אומר לב, אני לא מתכוון ל"לב". המולדת הגדולה והרחבה היא חיה משונה ביותר. הלב שלה, כמו שכולם יודעים, ממוקם בראש שלה. טוב, נו, שיהיה בריא. זאת אומרת, הראש. אנחנו רק צריכים לדעת איפה אנחנו. לפי החישובים שלי אנחנו בערך בגב התחתון. בעצם הזנב, או אולי אפילו... לא, אין פה שום "אולי" - זה בדיוק המקום. אנחנו בדיוק שם. ממש באמצע. בַּבְּפָנִים של האמצע. איכשהו הכל פה לא כמו שצריך להיות... ממש לא כמו שצריך להיות. בעצם, הכל כל-כך לא כמו שצריך, שאני רוצה לצרוח, לזעוק, לייבב, שהמולדת הגדולה והרחבה שלי תשמע. "את חתיכת חָ... תסלחי לי, גברת-מולדת, את מטונפת!" אבל נראה לכם שהיא תשמע? אני לא יודע...

כן, לתחנה הזאת קוראים מוֹחוֹבוֹיֶה. כמו תמיד, השם לא כתוב על השלט. למה שיהיה כתוב? אף רכבת לא עוצרת פה. רק רכבות המשא. רכבות האקספרס, הרכבות הפרטיות, וכל שאר הרכבות, עוברות פה בשיא המהירות בלי להאט אפילו. שלא לראות בטעות מה קורה פה. בעצם המקום הזה לא קיים. אפילו לא כל הרכבות המקומיות עוצרות פה. יש אחת בשש שלושים ושבע ואחת בעשר ארבעים ואחת, שנוסעות מזרחה, ואחת בתשע ושלוש עשרה דקות שנוסעת מערבה, וזה הכל. זה הכל... חודש נובמבר, וקר. יש שלג על הרציף. יש בשלג שביל אל הדלת של התחנה. שם לא קר כל-כך. אפשר אפילו להגיד שנעים בפנים. שניכנס? נתחמם? נכנסים. דווקא נראה בסדר. לא ממש ביזיון. צבעו את הקירות לא מזמן. לפני שלוש שנים בערך, לא יותר. הצבע ירוק כהה, אבל זה עניין של טעם, כמו שאומרים... טוב, שיהיו בריאים... זאת אומרת, הקירות. מה עוד יש לנו פה? יש איפה לשבת? יש. שני ספסלים מחולקים למושבים, באמצע התחנה. על אחד הספסלים, קרוב לתנור הברזל, שניצב כמו עמוד, קבוע בקיר, שוכב גבר ישן. הראש שלו שמוט לאחור והפה שלו פעור. זה איש קטן, חולני, אבל שיכור כהוגן. הוא ישן. שיישן. נעזוב אותו בינתיים. קודם כל בואו נסתכל מסביב. אז ככה: ליד התנור יש ערימת אשפה, וכמה ניירות זרוקים. ויש לוח עם זמני רכבות: זמני הגעה, עזיבה, משך העצירה בתחנה (בדקות). בעמודה של "משך העצירה בתחנה" כתובה הספרה אחת בטור יורד לאורך כל הדף. טוב, זה הגיוני - אם לא תחכה פה, תפספס את הרכבת. העיקר... מה עוד? אה! התאים של שמירת חפצים. שישה. בכולם המנעולים פרוצים והם מטונפים ומקולקלים. חבל... אחרת... אחר-כך יש דלת ברזל, דלת חדשה, עוד לא צבעו אותה. בערך מטר מהדלת יש חלון עם סורגים - זאת הקופה. אשה יושבת מאחורי החלון. הקופאית. היא בגיל שבו אשה חוזרת והופכת "עסיסית". היא לובשת מעיל עור סיני ומגפי זאמש. הפנים שלה מרוחות במסיכת יופי צרפתית תוצרת פולין. בידיה מסרגות וצמר ובעיניה הבעה של שעמום טוטאלי. שקט.

רק האיש משמיע קולות לא ברורים מפעם לפעם, והמסרגות של הקופאית מתקתקות. אבל זה הכל. זה נראה כמו ציור, לא כמו חיים.

דברי הבמאית:

גאלה אטמזגי

המחזה ***חלב שחור*** של המחזאי הרוסי ואסילי ולדימירוביץ' סיגראב נכתב בשנת 2004 והוצג לראשונה בתיאטרון הבובות יקטרינבורג בבימויו בשנת 2005. לאחר שעלה בכמה ערים נוספות ברוסיה, המחזה תורגם למגוון רחב של שפות, הוא פרץ את גבולות רוסיה, ועלה על הבמות הנחשקות בלונדון, גרמניה, ארה"ב ועוד. סיגראב, כיום בן 44 ונחשב לאחד הכשרונות הגדולים של רוסיה. הוא מחזאי, תסריטאי ובמאי של הצגות וסרטים, ועל אף גילו הצעיר זכה בפרסים רבים על עשייתו. הנושא המרכזי של כלל עבודותיו הוא תחושת הריקבון של רוסיה בתקופה הפוסט-סובייטית.

המחזה אמנם מעמיד במרכזו את מערכת היחסים הפוגענית של בייבי וליובצ'יק, אך דרך מערכת היחסים של הזוג, הוא נותן הצצה לחייהם של האנשים והמקומות שהמדינה שכחה מאחור. בייבי עוברת שינוי דרסטי במהלך המחזה, בנקודת הפתיחה של המחזה, הרצון הוא ללכת, ולעומת זאת בתחילת מערכה שניה, יש היפוך מוחלט. מה שנתפס עבור בייבי כזיקה ל"פשטות" הוא רק תוצאה של הזנחה ואוזלת היד של המדינה, ובעקבות כך, התגייסות של המקומיים.

בתהליך החיפוש קראתי עשרות מחזות, וכשנפל בחלקי ***חלב שחור*** בתרגומו המופלא של עידו ריקלין, מהר מאוד הבנתי שמצאתי את האחד. הדמויות הצבעוניות, הן אלו שיוצרות את מרקם החיים המיוחד בכפר, מול נוכחותם חסרת הרסן של בייבי וליובצ'יק, נרקם סיפור מרתק, שאמנם מדבר על רוסיה, אבל יכול להתמקם בקלות בכל מקום.

דברי המעצבות:

רוני חרד, מעצבת התפאורה

המחזה ***חלב שחור*** מעביר ביקורת נוקבת על אופן ההתייחסות של החברה המודרנית לאוכלוסיות הנמצאות בשולי החברה. ההצגה כולה מתרחשת בחלל אחד בלבד - תחנת רכבת. תחנת הרכבת הינה שומקום; חלל אנונימי, נעדר זהות וניתן לשעתוק, חלל שאינו נועד ליצור מערכת יחסים יציבה וייחודית בין מרכיביו. את התחנה בחרנו למקם בעיירה שכוחת אל במזרח אירופה כאשר פסי הרכבת הם הקשר היחיד בין החיים בעיירה לבין המדינה. הבחירות העיצוביות וההשראות הויזואליות מרוחקות מהעולם התרבותי שאנחנו בחברה הישראלית מכירים. עם זאת, הדימויים לקוחים מהעולם המודרני שבו אנו חיים ובכך מהווים גשר שגורם לקהל להזדהות עם המוצג על הבמה. לאורך ההצגה נחשפות מערכות יחסים שונות הנרקמות בין הדמויות לחלל וכך מאפשרות לנו להיחשף אל אותו המקום מזויות שונות; הקופאית שעובדת במקום ומאמצת אותו, ליובצ'יק ובייבי המנצלים את המקום בהתאם ליעוד שלו, השיכור שאנחנו מכירים בו כחלק מהמקום. תחנת הרכבת וההתייחסויות השונות האלו הם בעצם דמוי לאנשי הכפר וליחס החברה כלפיהם. הקו העדין בין מציאות לדמיון הוא זה שמאפשר למקום "הלא קיים" להצטייר כאמיתי ולאפשר לקהל להזדהות עם הדמויות המתקיימות בתוכו.

ליליה קוסטרוב, מעצבת התאורה

מהי עצמת האור שבקצה המנהרה? תחנת ההמתנה ברכבת כמטאפורה למעבר של אנשים בין מקומות כמו עיר וכפר אבל לא רק אלא גם במישורים בין אישיים. עיצוב התאורה שאב השראה מתחנות הרכבת ברוסיה הסובייטית ופסי אור הרכבת אבל לא רק.

חלב שחור מתקשר בעייני גם לשביל החלב שהוא עוד נתיב בגלקסיה שלנו. פסי התאורה במחזה כמשל לחלקיק הנע בחלל ומתלכלך עד שכביכול לא נראה מכיוון שהוא כל החלל. לכן, התאורה שמלווה את הדמויות בתחנת ההמתנה, באה לידי ביטוי כאלמנט המפריד ומחבר בו זמנית בין שני העולמות.

עיצוב התאורה במחזה הוא ראליסטי- דרמתי. הושפע בעיקר מעיצוב התאורה של ברטולד ברכט וקספר ניהר שישמו את רעיון התאורה הלבנה. הרעיון הוא להעניק לאובייקטים שעל הבמה תלת ממדיות, אור וצל בקתרזיס. תפקיד התאורה בהצגה הוא לחשוף את האירועים ולהאיר את ההתרחשויות ללא מניפולציות רגשיות או תפיסתיות. בעבודה משותפת עם התלבושות והתפאורה מצאנו חשיבות גבוהה לעוצמת הגוונים. מצאנו לנכון שהצבע יודגש רק אם האלמנטים על הבמה צבעוניים. כך שבדומה לדרמה בסרטי הפילם נואר, הצל משחק תפקיד חשוב במהלך ובמעברים בין הסצנות.

אוראל בן-עמי, מעצבת התלבושות

תחילת העבודה על התלבושות החלה דווקא בעיניים עצומות. ניסיתי לפענח מה אני רואה בדמיון כאשר אני קוראת את המחזה. פתאום צמחה לה תחנת רכבת ואליה נכנסו כל הדמויות. לכל דמות היה את הסיפור שלה, את העבר, את המניעים ואפילו חלומות משלה... לא הכל היה ברור מההתחלה, אבל זה היה כמו גן שהחל ללבלב. בהמשך, עבדתי בשיתוף פעולה עם גאלה הבימאית וקיבלתי ייעוץ מרתק, מעשיר ומעורר השראה מהחונכת אורנה סמורגונסקי.

ביקשתי לבנות עולם סגנוני ייחודי אך ברור, או ליתר דיוק מפגש של שני עולמות סגנוניים כך שידעו להתחבר אך באותה נשימה יתנגדו אחד לשני. העולם הראשון הוא של הכפריים, אותם אנשים פשוטים שחיים את חייהם סביב התחנה, אשר ממוקמת בחור נידח מעבר להרים ולערים. מי אתם? שאלתי, והם ענו, אנחנו אנשים שקמים בבוקר לעבודה בשמש, כולנו מכירים אחד את השני היטב כמו משפחה, הבגדים עוברים מדוד לדור ומשרתים אותנו בעיקר באופן פונקציונאלי - מחממים בחורף ונוחים לעבודה. פלטת הצבעים שאובה מהטבע ומגוונת, היא לקוחה בעיקרה מגווני עלי השלכת ומנגד מצבעם של פרחים קטנים סגלגלים וכחלחלים. הצבע היה רכיב חשוב ונבע מהקרבה לטבע תוך שמירה על גוונים דהויים מין השמש. אצל העירוניים היה מדובר בפלטה שונה בתכלית. הנטייה הייתה ללכת לכיוון יותר מונוטוני שנע בין שחור ללבן. בייבי וליובצ׳יק מגיעים מעיר גדולה. מבחינתי הם מייצגים בצורה הטובה ביותר את מעמד הביניים, את האדם הממוצע שדר בעיר. נראה שהתדמית העירונית חשובה להם והם משמרים אותה ומביטים מתוכה על אנשי הכפר השונים מהם. מתוך הבחירה שלהם למדוד ולתייג את השונה מהם היה נראה לי לנכון להלביש אותם בשחור ולבן. אופי הבגדים שואף להיות מחויט, אלגנטי ועסקי אבל לא מהסוג היוקרתי והנדיר, ההיפך הוא הנכון.

אפשר לומר שאת הבגדים שלהם ניתן למצוא בכל קניון בעיר, או ליתר דיוק אם ניקח את כל הבגדים בקניון וניצוק מהם תבנית, הם יוכלו להיכנס אליה. גם אלו וגם אלו מייצגים את ההמון, כאשר אחד מגיע מהעבר, מעבודת הכפיים, מהכפר, לעומת אלו המגיעים מהעתיד המתמשך, מעולם קפיטליסטי, מהעיר. מאחורי כל הייצוגים עומד גם עולם פנימי של כל דמות שניתן להבחין בו בקריצות וברמיזות בתוך התלבושות...

דברי השחקנים:

דניאל בלוגלובסקי בתפקיד מישאנייה,

בוגר מסלול מצטיינים במשחק, מחזור תשפ"א

מישאנייה בהצגה הוא מי שנבחר לייצג את אנשי הכפר שמרגישים מרומים על ידי זוג המבקרים בכפר: בייבי וליובצ'יק. המבקרים הגיעו ומכרו למקומיים טוסטר במחיר מופקע, משהבינו זאת המקומיים הם התארגנו במטרה למחות על כך. המורכבות בדמותו של מישאנייה אתגרה אותי מאד. מצד אחד חוש הצדק והרצון שלו למחות, אך גם הפחד הגדול שלו והצורך שלו להישאר מנומס ונעים הליכות. ואיך כל אלו מאפשרים לו להחזיק ולהביא לידי ביטוי אידיאולוגיה קומוניסטית אפלה?

עבודת השחקן שלי על התפקיד אתגרה אותי גם כן כי היא קצרה וממוקדת מאוד במחזה. זאת כיוון שבפעמיים שמישאניה מופיע בהצגה הוא עובר תהליך ייחודי שסוחף אותו ממצב קיצוני אחד למצב קיצוני הפוך לחלוטין. שני המצבים האלה הם במסגרת אותו רצון וצורך של מישאנייה להשיג צדק או לפחות לבטא אותו ולעמוד על שאיפותיו ודרישותיו.

לפיכך, בהופעתי הראשונה על הבמה בהצגה זו נדרשתי במסגרת גילום התפקיד לבטא את הרצון של מישאנייה דרך הפחד העמוק שלו, דרך החשש מתגובת הסובבים אותו, הצורך והקשר העמוק לגינוני הנימוס והזהירות. ומיד אחר כך בהופעתי השנייה בהצגה נדרשתי לבטא את אותו רצון של מישאנייה, אך הפעם דרך ההתגברות המוחלטת על הפחדים והכבלים שכבלו את מישאנייה. אותה דרך התגברות שמדי פעם אנשים מופנמים בוחרים בה בטעות והיא כמובן חסרת פרופורציות וקשר למציאות אבל היא הדרך היחידה שמישאנייה רואה כאפשרית לביטוי עצמי.

ורד איזנקוט בתפקיד אישה כפריה

תלמידת מסלול מצטיינים במשחק, שנה ב'

המחזה *חלב שחור* מביא לבמה חבורת אנשים שונים בתכלית, אשר לכל אחד מהם יש תפקיד שונה במרקם החברתי של רוסיה. בכפר הקטן והנידח שבו מתרחש המחזה גרים אנשים פשוטים, אבל לא פראיירים בכלל. אנשי העיר, בייבי וליובצ'יק, מגיעים לכפר כדי למכור להם דברים מהעיר הגדולה. הם לא רואים את אנשי הכפר, הם לא מעניינים אותם. מה שמעניין אותם זה הכסף שיכול לצאת להם מכל אחד. לאורך כל ההצגה מוצג הפער בין ההתנהגות הברברית והנהנתנית של אנשי העיר להתנהגות המניפולטיבית לעיתים אך הפשוטה, עם הכוונות הטובות של אנשי הכפר. כשנכנסים ורואים את תחנת הרכבת הישנה אפשר לחשוב שזה סתם עוד תחנת עצירה אפורה אבל ככל שמתגלגלת העלילה צצות עוד ועוד דמויות, כל אחת שונה מרעותה. אבל ניתן לראות שגם במקומות הכי קטנים יש מרקם חיים מעניין, מוזר ובעיקר מאוד שונה משלנו.

ההצגה מביאה בעיניי את ההבדל העצום בין העולם שהתקדם, המודרנה לבין העולם שלעולם לא יתקדם. גם אם יביאו לכפר אלף מוצרים חדשים וטכנולוגיות חדישות זה לא מה שיעזור להם, זה לא מה שהם צריכים. החיים שלהם פשוטים והם יסתדרו גם בלי זה. לעומת בייבי וליובצ'יק שלא יודעים שובע, רוצים עוד ועוד והכל בגדול, ונגמרת הסחורה אז צריך למכור עוד כדי שיהיה עוד כסף ושיהיה אפשר לקנות עוד, ולעשן ולהנות מכל המותרות.

הזווית הזאת של הכפריים זרה לי לחלוטין, המקום של הפשטות, הנתינה לזרים מוחלטים שעד לפני רגע רק חיפשו איך לרמות אותם, לא לצפות למשהו בחזרה והרבה התנהגויות שכבר מזמן נעלמו בתוך החברה שלנו שרואה רק את עצמה וכל הזמן רוצה עוד ועוד בעודה מחכה לתמורה. ההצגה מזכירה לי שאפשר להאט קצת את קצב החיים, שדווקא המרדף אחרי כסף מביא אותך למקומות לא יציבים, חסרי קרקע. לבייבי וליובצ׳יק יש בית הרי והם יגיעו אליו בסוף, אבל מתי הסוף? האם כשישיגו את כל הכסף שציפו ואם כן מתי זה יקרה? והאם יסתפקו במה שהם כבר עשו או שכל החיים ירצו עוד ועוד וכשיראו שהולך להם כל כך טוב ימשיכו ככה עד סוף ימי חייהם וכל החיים שלהם יסתכמו במרדף אחרי הכסף? לפעמים בן אדם צריך דווקא את המקום הקטן שלו, הפשוט -את הבית.

ליהי זקס בתפקיד פטרובנה

תלמידת מסלול מצטיינים במשחק, שנה ג'

המחזה ***חלב שחור*** עוסק בפער בין רווח כלכלי לבין רווח נפשי. הדמויות שגרות בסביבת התחנה שבה הקופאית עובדת, הן דמויות קשות יום שנאלצות למצוא את הדרכים שלהן לשרוד. על אף הקושי שלהן בחייהן הפשוטים, החמלה שלהן כלפי בני האדם והיכולת שלהן לראות בדברים הקטנים יופי, מעוררת השתאות. כשבייבי וליובצ'יק מגיעים לתחנה הזו, מבחינתם זה מקום מגעיל ומסריח שכל מה שיש להם לעשות בו הוא לנצל את פוטנציאל המכירה שבו עד תום ולהמשיך משם לתחנה הבאה. הרווח הכלכלי זה הדבר היחיד שמשנה להם. במהלך השהייה שלהם שם, הם מגלים את טוב ליבם של תושבי הסביבה, והם אינם מבינים מאין הוא מגיע.

אחת מהדמויות שהזוג פוגש היא פטרובנה. פטרובנה היא אישה מבוגרת שעברה המון בחיים. כמו שאר הדמויות שמתגוררות באזור של התחנה, היא מצאה כל חייה את הדרך שלה לשרוד. אחת מהדרכים הבולטות שלה לשרוד היא תמיד לוודא שיש איתה גבר, כי ככה יש לה ביטחון ולגיטימציה לפעול כמו שהיא פועלת. לכן, היא התחתנה כבר שלוש פעמים.

בעבר פטרובנה רכשה טוסטר מבייבי וליובצ'יק, אבל היא גילתה שהיא לא זקוקה לו. היא באה אליהם שוב כדי לבקש את הכסף שלה בחזרה תחת הסיבה שבעלה מת והיא חייבת לקבור אותו. תחנוניה נתקלים בסירוב אדיש וחסר אמפתיה מצד בייבי וליובצ'יק, מה שגורם לה להתחנן עוד יותר. לבסוף על אף שהם לא מחזירים לה את הכסף, משפילים אותה ומזלזלים בה, היא מחליטה להשאיר לבייבי מתנה: בקבוק וודקה שהיא ייצרה בעצמה. מעשה זה העלה תהייה לבייבי וליובצ'יק, ומוכיח שטוב הלב של פטרובנה עולה על הערמומיות והצורך שלה לשרוד. היא באמת רוצה להשאיר לבייבי משהו טוב.

הדמויות שבונות את העולם הבדיוני של המחזה מוכיחות עד כמה דווקא חיים פשוטים ולא ראוותניים, יוצרים טוב לב אמיתי שמאפשר לראות את האדם כמו שהוא, ללא יחסי תלות ברווח.

פטרובנה מקסימה אותי בפשטות שבה וביכולת שלה להעניק גם בלי לקבל מכך משהו. היא חוותה כל חייה את הביקורת של אנשים אחרים ואת הזלזול בה, ולימדה את עצמה לשרוד בכל מחיר, כי אי אפשר לדעת על מי אפשר לסמוך. ההחלטה שלה להעניק מתנה בסופו של דבר, מראה על גדולתה: להיות שונה מהאנשים שהשפילו אותה וזלזלו בה.

ההצגה פוגשת אותי באמונה שבכל אדם יש טוב, אבל כדי להוציא את הטוב החוצה, צריך גם לפגוש טוב מסביבך. השינוי שבייבי עוברת במהלך המחזה חושף את היכולת העצומה שלנו להשפיע אחד על השני, ונותר לקוות שנבחר להשפיע לטובה.

עמית ברוורמן בתפקיד ליובצ׳יק
תלמיד מסלול מצטיינים במשחק, שנה ב'

לדמותו של ליובצ'יק העולם נשקף דרך עיניים של רווח והפסד, המשחק הוא משחק סכום אפס ואם לאחר יש יותר, בהכרח לו יש פחות. לכן, עליו לדאוג שיהיה לו כמה שיותר. כבר כמה זמן שהוא ובייבי מתיירים בארץ: קונים בזול ומוכרים ביוקר, מערימים על חסרי היכולת להבין שאכן מערימים עליהם. ליובצ'יק פותח את המחזה בחזקת הצורך שהכל ילך כשורה. הוא רוצה שדברים יתנהלו לפי התוכנית שתכנן בקפידה מזה זמן רב. בעיניו הוא האחראי היחיד לגורלו ולגורל משפחתו העתידית וכאמור כמי שגדל במחסור, התוכנית הינה להרוויח כמה שיותר ולא לדאוג ממחסור באמצעים עוד לעולם.

ככל שהמקרים בתחנת הרכבת בה נתקע הזוג מרחקים אותו מביצוע התוכנית שלו, הדאגה שהכל יתנהל כשורה הופכת אובססיה ומספקת צוהר לדחף של ליובצ'יק לשליטה. לאט לאט אי-סדר החל לשלוט בחייו כמו יתוש טורדני בתוך ראשו הקודח.

לאורך המחזה, אנו עדים לתצורות שונות של הדחף הטורדני של ליובצ'יק לשליטה. במישור הקונקרטי, על ידי שליטה בתוכנית המסע של הזוג. הוא הסמכות, הוא קובע את התוכנית. במישור הרווח, הדחף לשליטה בחייו מתבטא באופן שורשי דרך ההכרח להרוויח עוד ועוד כסף, להשאר ריבון לעצמו ולשמר את התחושה כי "יש לי הכל" כפי שהוא מציין בנוגע לחייו ואף לחיי משפחתו העתידית. יותר מכל, כפי שמחקרים בנושא מגלים, הכורח והדחף בשליטה שבא לידי ביטוי במערכת היחסים שלו עם בייבי, היחידה שיודעת לערער את שליטתו ושקילות דעתו תמיד, זו שלמולה הוא ירשה לעצמו לאבד שליטה כדי לרכוש אותה מחדש.

במחקרי אודות הנוגע למערכות יחסים בהן יש גרעין אלימות, מצאתי מעט מאוד חומרים המתייחסים ומבקשים להבין את סיבותיו של הצד הפוגע, זה אשר מחולל את האלימות. באלו שכן מצאתי, מיוחס לאלימות הדחף העז לשליטה. הדחף בשליטה הופך אובססיה אשר מביאה את האדם לתחושת חוסר אונים ופניה לאלימות כאמצעי לשמור על אחיזה ושיקול דעת מסוים בחייו.

אהבה ודאגה הם כוחות חזקים שמצליחים להוציא את ליובצ'יק משלוותו המעורערת דיה כבר בפתיחת התרחשות האירועים. ניתן לומר שככל שהדחפים המנוגדים נדחפים זה כנגד זה, כיאה לטבע האדם חייו מרגישים דחוסים יותר. ככל ששליטתו של ליובצ'יק בסביבה מתערערת כך גם היכולת והרצון לשמור על איפוק.

בדרך זו מוצאים עצמם השניים בתוך מערכת יחסים של מאבקי כוחות, דחפים מנוגדים הפועלים זה כנגד זה. "יש לי הכל" כפי שטוען ליובצ'יק במחזה, נאמר דווקא כאשר חש תחושת הפסד. היצר לשאוף להכל; משפחה, אהבה וכסף, וכן עושר כאמצעי האולטימטיבי לאושר. שליטה בגורלו של האחד וכפיית שאיפותיו על האחר, מובילות אותו ואת משפחתו לפיר שנדמה כי לא יצליח להיסתם לעולם. פיר מלוהט יצרים, פצעי עבר ואמונה שדברים יכולים להשתנות לטובה.

ענבל שלו בתפקיד דודה פאשה

תלמידת מסלול מצטיינים במשחק, שנה ג'

הדמות של דודה פאשה פותחת את המערכה השנייה של המחזה ובעצם היא מי שגורמת לרצון לשינוי אצל בייבי. פאשה מייצגת את הפשטות של חיי הכפר, את טוב הלב והנתינה מבלי לבקש או לחשוב על תמורה.

כשהתחלנו לעבוד על הדמות של דודה פאשה, הטקסט הזמין אותנו לעבוד בקצב מהיר ואנרגטי, ולרוץ בשטף ביחד איתו, אך ככל שהעמקנו הגענו לתובנה שאולי דווקא כדי ללכת נגד האינסטינקט הטבעי מתוך רצון להעמיק את דמותה ולהבין אותה ממקום אחר. הבנו שדודה פאשה אינה באמת ממהרת, אין לה לאן, בנוסף היא מתקשה להיפרד מבייבי, שהיא ככל הנראה אחד הדברים המעניינים שקרו לה בשנים האחרונות. בנוסף מה שמקשה על הפרידה הוא הקשר שנרקם ביניהם, שתי דמויות שונות בתכלית, ובכל זאת נוצר ביניהן קשר מיוחד ומרגש, שרובו מתרחש בין המערכות. בדודה פאשה יש רובד נוסף של רגישות והיקשרות, מבחינתה לאחר עשרה ימים, בייבי כבר הפכה להיות כמו הבת שלה והנכדה שלה וכבר נהייתה חלק ממנה. מה שמרתק בעיניי בדמותה של דודה פאשה היא שאינה יודעת עד כמה היא השפיעה על בייבי, עד כמה כל הפעולות שלה הציתו בבייבי את הרצון להפוך לאדם טוב יותר.

מאד נהניתי לעבוד על דמות בעלת טמפרמנט שונה מהטמפרמנט שלי, ללכת נגד האינסטינקטים הטבעיים שלי ולצלול לעבודה בעלת ניגודים רבים, בין הפעולות לבין הטקסט. ההצגה פוגשת אותי דווקא בימים קשים וחשוכים אלה של המדינה, על ההשפעה של אנשים שלא יודעים לתת ולקבל למי ששונה מהם, שאין באמת שוני גדול בין בני האדם וגם אנשים שנולדים "שם" יכולים להסתדר עם אנשים שנולדו "פה". הסבלנות של דודה פאשה, הדאגה, האכפתיות - הם התכונות שכולנו צריכים לסגל לעצמנו בימים אלה.

ענבר שנקמן בתפקיד בייבי

תלמידת מסלול מצטיינים במשחק, שנה ג'

'בייבי' או בשמה האמיתי: שורה; היא אישה בהיריון בת 52, בת זוגתו של ליובצ'יק. בייבי היא דמות מרעננת, מעניינת, סוחפת ומלאת אנרגיות. בייבי היא דמות יצרית, 'לא דופקת חשבון', מונעת מאימפולסים לא מרוסנים ויכולה להיתפס כדמות חצופה ולא מנומסת כלפי הסביבה. למרות כל זה, החיפוש של בייבי אחר ביטחון במערכת יחסים וביצירת תא משפחתי הוא צורך אנושי, בסיסי שיכולתי מאד להזדהות איתו.

העבודה על הדמות אפשרה לי לפגוש צדדים מוכרים ובעיקר כאלה שפחות: היה בעבודה על בייבי משהו שמאפשר שחרור, פתיחות, זרימה ויחד עם זאת הבנייה והתחברות למקומות של נוירוטיות וחרדה.

חווית ההיריון וחווית ההורות הקרבה הייתה מאתגרת במיוחד. המהפך שעוברת בייבי במחזה הוא אחד מן השינויים היותר מורכבים והאבוסלוטים שקיימים במחזה. היא עוברת שינוי קיצוני בעקבות חווית הלידה והמפגש עם האנשים בכפר שנכנסו לליבה ושינו את כל היחס שלה לסביבה. ניתן לקרוא את בייבי בכל חלק מהמחזה כשתי דמויות שונות לחלוטין. הלידה, איבוד המאפיין הפיזי שהשפיע על בייבי ובמובן מסויים נתן ביטוי לאופי שלה, ירד, ואיתו גם רוב הגסויות שלה וגישתה חסרת המעצורים.

המעבר החד והאבוסלוטי שעוברת בייבי הוא בעיקר כלפי היחס שלה לאנשי הכפר. היא עושה מאמצים רבים להבדיל את עצמה מן הסביבה במערכה הראשונה ואילו במערכה השניה כל רצונה הוא להישאר באותו המקום בו כל כך זלזלה לצד האנשים שסלדה מהם.

בייבי אומרת בסוף המחזה שגילתה את אלוהים. זה אתגר אותי בתור שחקנית לעבוד מתוך הנתון הזה כגורם לשינוי החד בבייבי. תוך כדי העבודה על ההצגה והמפגש עם הדמויות בכפר, כשכל מפגש כזה ערער אותה בצורה שונה וגרם למשהו ב'קשיחות שלה להיסדק, הבנתי שהאלוהים שהיא גילתה הוא הטוב שבאנשים.

את מערכת היחסים של בייבי וליובצ'יק אני תפסתי כרעילה לשני הצדדים. הדיבור הגס והאלים הופך לדבר שבשגרה ובאיזשהו שלב יכול הצופה לחשוב שכך הם חיים את חייהם ב'שלום'. האלימות שבאה לידי ביטוי בזוגיות של הדמויות היא לא רק אלימות פיזית, הם חיים ביום יום שגרה של אלימות מילולית, השפלות הדדיות ובעיקר אלימות כלכלית. שיא האלימות בא לידי ביטוי בסוף ההצגה, שלמרות כל הסימנים המקדימים, עדיין נתפס בעיניי כמפתיע ומטלטל.

רבקה טרייבר בתפקיד הקופאית

בוגרת מסלול מצטיינים במשחק, מחזור תשע"ט

ההצגה ***חלב שחור***, מציגה את הכיעור שבאנשי היומיום הפשוטים ומפתיעה בכך שדווקא ה"מכוערים" בעיני החברה המודרנית, הם-הם בעלי היופי הפנימי והמוסרי. זאת הצגה שנועדה לגרום לנו להסתכל על עצמנו במראה, על השקופים בחברה ועל אוכלוסיות שקופות. המחזה שם זרקור על אלו שמסתפקים במועט ושמבחינתם- בית חולים ליולדת הוא לא הכרחי או מובן מאליו, אלא פינוק של ממש.

אנשי העיירה לא חוששים להושיט יד ולתת מהמעט שיש להם, אך השפה שלהם נמוכה וגסה והם מרבים לקלל. מדובר בעיירה שכוחת אל, שהציוויליזציה הותירה מאחור, אך נזכרת בה רק כאשר היא מגיעה "לדפוק לה בדלת" כדי לנצל אותה ולהוציא מאנשיה את מעט הכסף שיש להם.

המחזה הזה רלוונטי לימים חשוכים כיום בארץ, לדעתי. אנשים שונאים את המיעוט ואת האחר, בעודם מנסים להוקיע אותו מעמנו וחוזרים על סיסמאות ישנות ומאוסות של "אנחנו" ו"הם". במונולוג האחרון של הקופאית, היא מדברת על כך שגם אם אלוהים התכוון שכל בני האדם ייוולדו שווים, אנחנו שווים רק למראית עין. כל פעם שאני אומרת את המילים הללו, קשה לי להימנע מלחשוב על האנשים חסרי הישע, על כל המוכים בעולם שהציוויליזציה "הנאורה" שלנו שכחה מאחור. עולה אצלי הארה כי יצר ההישרדות של הקופאית חזק מאד ופועל תמיד. זאת אישה שתסתדר איפה שיזרקו אותה וגם תדע לתפוס בעלות על המקום. היא קולטת מהר ועונה מהר. נראית אדישה ולא אכפתית אך למעשה היא מכסה על הלב הגדול שרק לעיתים נחשף.

הקופאית היא הדמות המחברת בין באי העיר הגדולה, שמגיעים עם תחושת העליונות והגועל מהאנשים הקטנים, לבין אנשי העיירה הפשוטים. בסופו של דבר הם כולם עשויים מאותו החומר, רק עניין של מזל איפה כל אחד נולד. גם היא, שמוכרת וודקה ביתתי בתחנת הרכבת אותה היא מנהלת ביד רמה, מעלימה עין מהחומרים הזולים והרעילים של התוצרת שלה וגורמת להרעלת אלכוהול ומוות בקרב התושבים, עוברת בעצמה מעין תיקון במהלך המחזה. היא לא מבינה שבתה המכוערת משקפת את הכיעור הפנימי שלה עצמה, היא דמות מלאת ניגודים וקונפליקטים שמייצגת את הכיעור והיופי השוכנים בבני האדם והשילוב ביניהם.

החוג לאמנות התיאטרון

ראש החוג לאמנות התיאטרון: **ד"ר שרון אהרונסון-להבי**

עוזרת מנהלית: **ליאורה טופז**

מזכירת סטודנטים: **דנה אורן – בר חי**

ראש מסלול מצטיינים במשחק: **גב' יעל קרמסקי**

ראש תכנית המצטיינים בעיצוב במה, קולנוע וטלוויזיה: **פרופ' מרים גורצקי-בילו**

ראש מסלול בימוי: **פרופ' אופירה הניג**

ראש מסלול שחקן-יוצר-חוקר: **ד"ר דפנה בן שאול**

ראש מסלול קהילתי: **ד"ר חן אלון**

ע. לראש תכנית המצטיינים במשחק: **דראל פורת**

ע. לראש תכנית המצטיינים בעיצוב: **שחר אמירי**

תיאטרון האוניברסיטה

מנהל תיאטרון האוניברסיטה: **פרופ' גדי רול**

רכז הפקות: **גיא גודורוב**

מפיקה ראשית ואחראית לימודי הפקה: **גליה יואלי**

מנהל טכני: **אלכס וולסקי**

ע. מפיק וחונך הפקות: **פול ממרן**

תיאום טכני: **דן גלזר**

מזכירת הפקות: **עינת צ'אקי גואטה**

נגר: **דודי אליאל - דודי בית מלאכה**

תופרת: **גלינה אילן**

חוננכי ההפקה:

חונכת בימוי: **פרופ' אופירה הניג**

חונכת עיצוב תפאורה: **כנרת קיש**

חונכת עיצוב תלבושות: **אורנה סמורגונסקי**

חונך עיצוב תאורה: **במבי פרידמן**

חונך ניהול ייצור: **דרור הרנזון**

חונך טכני תאורה: **דן גלזר**

להצטרפות לרשימת התפוצה של תיאטרון האוניברסיטה ולקבלת מידע על
תאריכי ההצגות אנא הירשמו בקישור: www.bit.ly/theatremail

לרכישת כרטיסים: www.bit.ly/tautkts

www.facebook.com/tautheatre